

ROSTA.

MAGYAROSAN.

A Magyar Tudós Társaság — a Magyar Nyelvtudományi Társasággal karöltve — nyelvművelő folyóiratot indított *Magyarosan* címmel. Nagy örömmel üdvözljük a Tudós Társaságot, hogy ilyen cselekvő módon beavatkozik szellemi életünkbe és harcos mozdulattal a porondra lép. A magyar nyelv ügye a legszentebb közügy — és ebben a tekintetben tanulhatnánk a franciáktól, akiknél a legtöbb napilap külön rovatot tart a nyelvhelyességi és iránytani kérdések megvitatására.

A *cél* valóban szent. (Kénytelenek vagyunk a német eredetű *cél* szót használni, amit szerencsére annak idején a nyelvtisztogatók nem irtottak ki.) De az eszközök fölött szabad, sőt kell is vitatkozni.

•

Magyarosan — mondja az új folyóirat címe. Ez a megjelölés nem adja szabatosan a helyes célt. Igen, a regényírók írjanak magyarosan, de itt is csak csinyján bánjanak az adagolással, mert a sok magyarosság — például egy E ö t v ö s József-irályú regényben, vagy egy tudományos munkában — zavarhatja a hangulatot. Magyarul írni: ez valamennyiünk kötelessége. De sallang, cafrang, népieskedés, magyaroskodás . . . A magyar tudós műveltség van olyan magyar érték, mint a gémeskút és a malomalja, meg a rézangyal. Miért haragszunk a *litterátus* emberekre?

De fogadjuk el a célkitűzést, illetőleg irányelvet. Magyarosan. Fogadjuk el, hogy veszélyben van nyelvünk *zamatja*, amint a szerkesztő — Nagy J. Béla — írja. Ezzel a zamattal megint baj van: megint örülnünk kell, hogy annak idején a túlbuzgó nyelvtisztogatók nem irtották ki a német eredetű szót, mert különben most zamatunk sem volna . . . Tényleg szükség van egy nyelvőrző folyóiratra. A Magyarosan azonban nyelvművelő akar lenni, tehát nemcsak a hibákat üldözi, hanem példát is ad a jóra. Bevallom, én inkább bízom a magyar nyelv művelését tehetséges magyar írókra, mint ösztövérek képzetű és bátortalan nyelvkémelőkre. Mert ime a bizonyosság: az a fölhívás, amit a szerkesztő harci riadónak, ékesen szóló serkentőnek szánt, olyan szánalmas terméke a magyarosan-írásnak, hogy Isten ments, az effajta irányt zsinórmértékül, illetőleg (Schnur > *zsinór*) eszményül alkalmazni. Az egyik bekezdés így szól:

S ő t idegenszerű szólások, idegen észjárást utánzó fordulatok vesztegetik meg nyelvérzékünket . . .

Szabad egy mondatot *sőt*-tel kezdeni? Hiszen ez tiszta, jellegzetes pestiesség! Sőt! Még annál is csúnyább. Az ilyen fordulatok (*tourneure*, Wendung) valóban megvesztegetők. A szerkesztő azonban még nagyobb veszedelmekre is figyelmeztet:

Fel kell riadnunk ilyen pusztulás láttára. Hova lesz így a mi gyönyörű nyelvünk, az élő nyelvek ez egyik legsajátosabbika és legszebbike?! De van még magyar lélek, magyar gondolatjárás . . .

Hát bizony, ez a *-bika*, *-bike* nem épen az irányok legkívánatosabbika. Valóban föl kell riadnunk! Aztán a magyarnak az esze jár, nem a gondolata. (V. ö. tatárjárás, sáskajárás stb.) Nem magyaros észjárásra vall az sem, ha azt mondjuk, hogy „a sajtó képviselőinek bevonásával . . .” De egyenesen meg-nem-érzése a magyar nyelv egyik finom árnyalatának (az árnyalatok ez egyik leg-finomabbikának — mondaná a szerkesztő) a következő mondat:

A Magyar Tudományos Akadémia, mint a nyelv művelésére is alapított intézmény, hivatásához *képe*st kitűzte ezt a zászlót . . .

Helyesebb és magyarosabb lett volna: hivatásához híven, vagy: hivatását követve . . . Mert a *képe*st határozószót olyankor használjuk, amikor összehasonlítunk valamit, mikor kisebb dologhoz mért nagyobb teljesítményt akarunk szembeállítani egymással: „csekély tehetségéhez képest eleget termelt” stb.

*

A *Magyarosan* fölyveszi a harcot az idegen szavak ellen is. Helyes törekvés, bizonyos mértékig, bár erről sokat lehetne vitatkozni és ez nem nemzeti ügy, hanem iránytani kérdés. Az angol nyelv fele francia, mégis nagy nemzet az angol . . . A *Magyarosan* maga is összeütközésbe kerül a nyelvtisztogató elvvel, mikor a nyelvtisztogatást (*purizmus*) nem alkalmazza az alábbi könnyen kiküszöbölhető idegen szavakra (zárójelben közöljük a magyar fordítást): *dogma* (hittétel), *Akadémia* (tudós társaság), *stiliszta* (nyelvművelő), *stilus* (irány), *sport* (testedzés), *szatirikus* (gunyoros), *szimbolum* (jelkép), *politika* (országzászat), *opera* (dalszínház), *fonetikus* (hangszerinti), *bál* (táncmulatság, illetőleg az idegen eredetű tánc elkerülése céljából: keringő mulatság) *kongresszus* (gyűlde, csödület, összejövetel, nagygyűlés), *emphatikus* (érzelmes, emelkedett), *analogiasor* (hasonlósági sor), *meteorologiai* (időjárásjelző), *locativus* (helyhatározó), *esztétikai* (szépészeti), *rádió* (villamos távhangleadó), *neologizmus* (újítás) stb.

*

Nehéz dolog gunyoros tankölteményt nem írni, ha hivatalosan üldözik az idegen szavakat, gyakorlatban pedig szabadon használják őket. Elöttem van a B. H. — legmagyarosabb napilapunk — febr. 28.-i száma. A vezércikket Berzeviczy Albert írta, a tárcát — természetesen — Csathó Kálmán. Nemzeti életünk e két vezető egyéniségének cikkeiből a következő idegen szavakat gyűjthetjük csokorba:

(Berzeviczy-nél.) Konferencia, fődelegátus, pro domo sua, apodiktice, agráriusok, prosperitás, imponáló.

(Csathó-nál.) Diéta, doktor, apprehendál, suszter, modern frizura, ruzs, priznic, szirup, praxis, intelligencia, konzervatív, parti, karrier.

Ha ókonzervatív kiválóságaink ennyire „magyartalanok“, akkor mit csináljanak az irodalom és tudomány egyszerű közkatónái? Halálbüntetés az idegen szavakra? Igen, de akkor kezdjék az akadémikusok és a kisfaludisták . . .

(Tápé.)

Édes Gergely.